

**Protestantse
Kerk**

Liturgie voor de viering van zondag 18 november 2018

Plaats: Ontmoetingskerk

Aanvangstijd: 10.00 uur

Voorganger: ds. Peter van der Schans

Nevendiensten:

Kindernevendienst: Groep 1-5

Kindernevendienst+Plus: Groep 6-8

Organist: Arie Metaal

Thema: Dat is veel!

Protestantse gemeente te IJsselstein

De paaskaars brandt

Ruimte voor ontmoeting in de hal en de kerkzaal

Muziek vooraf: Orgelspel

We worden stil

De dienstdoende ambtsdragers komen binnen

De voorganger heet allen welkom

AAN HET BEGIN

Toewijding door stil gebed

Groet

Bemoediging

We gaan staan

We zingen: Intochtslied (staande): Psalm 72:1 en 4

Gebed:

*God van Jezus die arm werd,
 God van alle armen,
 wij spreken U aan
 niet uit de hoogte van onze rijkdom,
 maar uit de diepte van onze hulpbehoevendheid
 en wij vragen U:
 Ontferm U over onze welgedaanheid,
 verlos ons van onze zelfgenoegzaamheid / liefdadigheid,
 bevrijd ons tot uw gerechtigheid,
 wijs ons op elkaar aan,
 God,
 maak ons tot een weldaad voor elkaar,*

(Van der Zee_Zondagswoorden_p124_9)

We gaan weer zitten

We zingen: Lied 377:1, 2 en 3

Smeekgebed, besloten met het zingen van: *Heer, ontferm U!*

*Als we al het eten van de wereld
 eerlijk zouden delen met elkaar
 dan had iedereen genoeg
 genoeg brood en rijst
 genoeg groente en fruit
 genoeg vlees en vis.*

*God
 geef ons de moed
 om dat wat we hebben
 eerlijk te delen met anderen.*

*Als we al het water van de wereld
 eerlijk zouden delen met elkaar*

*dan had iedereen genoeg
 genoeg water om te drinken
 genoeg water om zich te wassen
 genoeg water om het land mee te besproeien.*

*God
 geef ons de moed
 om dat wat we hebben
 eerlijk te delen met anderen.*

*Als we alle medicijnen van de wereld
 zouden delen met elkaar
 dan had iedereen genoeg
 dan zouden minder mensen ziek worden
 en pijn lijden
 en doodgaan.*

*God
 geef ons de moed
 om dat wat we hebben
 eerlijk te delen met anderen.
 Zo bidden en zingen we samen:*

...

We zingen (loflied): Lied 713:1 en 2

DIENST VAN HET WOORD

Gebed om de opening van het Woord:

*Omdat wij niet in staat zijn
 eerlijk met elkaar te delen
 en eigen voordeel voorrang heeft,
 bidden wij U, o God,
 om inkeer en ommekeer:
 laat een groeiend besef
 bijeen te horen
 en geroepen te zijn
 samen te werken
 aan een toekomst
 voor wie na ons komen
 een heilzaam tegenwicht bieden
 tegen de gerichtheid
 op eigen macht en belangen
 en tegen de gebondenheid
 aan eigen volk of groep.*

*Laat uw woord ons daartoe aanzetten,
 hier, in nevendienst en kerkzaal;
 en thuis bij mensen met ons verbonden.*

Amen.

(W.R. van der Zee_Zondagswoorden_p124)

Gesprek met de kinderen:

Wat weten jullie allemaal?

Als je veel weet, ben je dan ook wijs?

Je weet, dat je moet opletten, en als je het dan ook doet – dan ben je wijs.

Als je een chocolade letter krijgt kun je hem in één keer opeten. Maar je kunt ook elke dag een stukje nemen en er langer over doen. Dan ben je wijs.

We zingen met de kinderen

Het licht wordt door de kinderen meegenomen

Schriftlezing: Marcus 12:38-44

38 Jezus gaf de mensen deze les: ‘Pas op voor de wetsleraren! Zij lopen graag rond in deftige kleren. Ze willen beleefd gegroet worden op straat. 39 Ze willen de beste plaatsen hebben in de synagoge. En ze willen de mooiste plaatsen krijgen bij een feestelijke maaltijd. 40 Ze doen net alsof ze uren aan het bidden zijn. Maar intussen pakken ze het bezit van weduwen af. God zal de wetsleraren extra streng straffen.’

41 Jezus ging in de tempel bij de geldkist zitten. Hij keek hoe de mensen geld in de kist deden. Veel rijke mensen gaven veel geld. 42 Er kwam ook een arme weduwe. Zij deed twee muntjes in de geldkist. Die waren bijna niets waard.

43 Toen riep Jezus zijn leerlingen bij zich en zei: ‘Luister goed naar mijn woorden: Die arme vrouw heeft het meest gegeven van allemaal. 44 Want de anderen gaven een deel van het geld dat ze overhadden. Maar die vrouw gaf geld dat ze niet kon missen. Ze gaf al het geld dat ze had, alles waarvan ze moest leven.’

We zingen: Lied 146c:5,6 en 7

Verkondiging:

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Misschien herinnert u het zich nog. Twee weken geleden. Tenminste wie er toen bij was. Het gesprek met de kinderen. Ik had een zak snoepjes meegenomen. Ik wilde ze met de kinderen delen. Ik vroeg of er iemand wilde helpen. De kleine Jan wilde wel. Ik gaf het ventje een stuk of vier snoepjes. Eerst gaf ik zelf alle kinderen een snoepje. En hield toen nog een heleboel over. Toen vroeg ik Jan om te delen. Hij deed het – gehoorzaam als hij was. En gaf zijn vier snoepjes aan willekeurige kinderen. Daar stonden we – hij met lege handen. En ik met nog een zak vol. Jan stond een beetje beteuterd te kijken. En hij dacht vast: “*Wat overkomt me nou!*” Het was een indrukwekkend en ontroerend moment. En je voelde ook, dat kerkgangers het wat zielig vonden, pijnlijk. Ik vroeg: “*Wie heeft er eigenlijk het meeste gegeven?*” Het viel niet mee om een antwoord te geven, merkte ik. Maar het was natuurlijk Jan. Die had alles

weggegeven. Alles wat hij aan snoep had. En ik had makkelijk praten met mijn grote zak met nog een heleboel over. Voor de kinderen naar de nevendienst gingen heb ik Jan ook nog snoep voor hemzelf gegeven. Dat moest natuurlijk wel. Het zou anders heel sneu zijn voor hem in vergelijking met de anderen. Ik wilde hem recht doen. Maar ik voelde ook dat het voor mij iets van liefdadigheid had. Vanuit je overvloed aan snoep is het makkelijk delen. Het raakte me ontzettend. Zoals het ging. Zoals Jan reageerde. Zoals de betekenis van het verhaal zichtbaar, ja voelbaar werd.

Want het ging om het verhaal dat we vanmorgen hebben gelezen. Uit Marcus. De kinderen volgen een ander rooster dan waar ik doorgaans mijn keuze voor de lezingen in de dienst uit maak. En twee weken terug ging het om dat verhaal uit Marcus. Zoals het vandaag bij hen over Job gaat.

Ik heb de neiging om de scene van het gesprek met de kinderen over te doen, te herhalen. Maar dat werkt vast niet goed, zo kort erna. En ik heb ook de neiging om nu maar te stoppen. En u te vragen dat gesprek terug te halen. Of zich voor te stellen. En dat tot je door te laten dringen. In je op te nemen. En te beseffen hoe het bij ons er aan toe gaat. En misschien ook wel bij jezelf. En dan daar je conclusies aan te verbinden. Want in het gesprek gebeurde het verhaal van Marcus live – voor onze ogen en oren.

Het verhaal van de weduwe is al een aandoenlijk en indringend. Een oud vrouwtje dat schuchter en verlegen langs de offerkist schuifelt. Ze is alleen en ze is arm. Ze kan niet imponeren zoals de grote groepen rijke mensen die zelfbewust over het tempelplein wandelen en royaal geven. De weduwe geeft een schijntje. Maar volgens Jezus geeft ze meer: ze geeft alles wat ze bezat.

Het is een ontroerend gezicht. Tegelijk is het vreemde scène. De daad van de vrouw maakt ergernis wakker. En anders komen er op z'n minst vragen los.

Waarom grijpt Jezus niet in als ze alles geeft? Waarom laat hij haar het geld niet houden voor haar levensonderhoud? Bovendien gaat hij direct daarna weg uit de tempel. Waarom laat Jezus het maar gebeuren rond die vrouw?

Marcus heeft een aanloop naar dit stukje verhaal. Weer gaat het over Schriftgeleerden. Weer zijn ze in de tempel. Weer gaat het over leren. En Jezus komt heel scherp uit de hoek. Ongemeen kritisch is hij. Eerzucht wordt aan de kaak gesteld. Net als hebzucht: de huizen van de weduwen worden op de één of andere manier opgegeten. En dan gaat het verder nog om huichelarij. Ze doen zich mooier voor dan ze zijn. Ze gedragen zich als notabelen: de deftigste kleren, de beste plaatsen, wuiven links en rechts waar veel mensen zijn (zoals op de markt) en vervolgens een hoog 'declaratiegedrag' ten koste van hen, die het helemaal niet kunnen missen, de weduwen. Maar die hebben behalve hun armoede ook nog eens niemand die het voor hen opneemt. En heel dit gedrag bedekt met een vertoon van vroomheid, van lange gebeden. Het zijn karikaturen, maar ze tekenen letterlijk de 'gesetteldheid' van wie juist voorop zouden moeten lopen in het uitzien naar Gods toekomst.

We mogen niet alle Schriftgeleerden over één kam scheren. Dat is in de geschiedenis van de Bijbeluitleg wél gedaan o.a. op basis van zo'n stukje als dit. En dan kwam het joodse geloof er slecht af... Ten onrechte. We moeten, zeker als christenen, er voor uitkijken dat we een karikatuur van joden en hun godsdienstige gedrag maken. De kritiek van Jezus geldt niet voor iedere Schriftgeleerde. In het gedeelte over de belangrijkste geboden, hier pal voor, kwam een, zeg maar, 'goede' Schriftgeleerde naar voren.

Maar nu komen er helaas ook anderen naar voren. Minder goede. Of zelfs foute. Het gaat om individuele mensen die godsdienst misbruiken om er zelf beter van te worden. En dat kom je in elke godsdienst tegen. Ook vandaag. En niet alleen bij de Joden, maar ook bij ons

christenen. Ik denk alleen al aan sommige reacties van mensen op christenen: “Zondag zit ie vroom en parmantig vóór in de kerk te bidden. Maar door de week besteelt ie je en pakt wat ie pakken kan.”

Marcus stelt een gevaar van geloof aan de orde dat ons altijd en overal bedreigt: de ontaarding van godsdienst. Geloof maakt het allerbeste in mensen los: toewijding, inzet voor anderen, verlening van kerkasiel, ontwikkeling van sociaal maatschappelijk werk en hulpverlening. Maar ook creaties in architectuur, beeldende kunst en muziek. Maar godsdienst, de christelijke inclusie, laat ook het slechtste in mensen opkomen: oorlog en geweld, onderdrukking, brandstapels en kruistochten, seksueel misbruik. Geloof kan heel gezond zijn, maar ook hartstikke ongezond.

En dan lees je hier over gelovigen die de huizen van weduwen verslinden! Die juist kwetsbare mensen aanpakken. In die tijd, in die samenleving waren het vooral de vreemdelingen, de wezen en de weduwen die in de hoek zaten waar de klappen vielen. Zij zijn de sociale minima van die dagen; zij zijn degenen die aangewezen zijn op de voedselbank.

Geen enkel langdurig gebed kan het onrecht tegenover die weduwen rechtvaardigen, suggereert Marcus. Recht doen aan de weduwe - en de arme, de wees en de vreemdeling - is wat naastenliefde betekent, en dat gaat boven offers en gebeden.

Kritiek op de 'geestelijke leiding' werd de eeuwen door telkens weer actueel. Schone schijn, maar schijn. Denk aan de profeten. Ze klaagden de wanpraktijken al aan van grootgrondbezitters die huis na huis opkochten of zich op andere manieren huizen toe-eigenden (Jesaja 5,8; vgl. Micha 2,1-2). De kritiek van Jezus vraagt, dat we ons in elk geval bezinnen op wat recht is en wat krom. Gerechtigheid, rechtvaardige verdeling – we kunnen er niet om heen. Gaat de kritiek van Jezus ook over mij? Over jou? Over ons?

Het verhaal gaat verder. Jezus gaat tegenover de offerkist zitten. Dat is in de voorhof van de vrouwen. Die voorhof is toegankelijk voor mannen en vrouwen. Mogelijk stonden er offerkisten voor verschillende doeleinden. Restauratie van de tempel. Inkomsten voor de geestelijke leiders. Priesters hielden toezicht. De schenkers gaven aan waar ze voor wilden schenken. Ook controleerden ze of de schenkingen in de goede muntsoort gebeurden. Je kon in alle opzichtigheid en openheid schenken. En daarmee ook te weten komen wie wat en hoeveel gaf. Openbare liefdadigheid.

Daarnaast waren de schenkers herkenbaar aan hun kleding. De rijken zowel als de weduwe. Zij gooit twee lepta in de offerkist. Een lepton is het kleinste Griekse koperen muntje. Twee lepta is één quadrans – het kleinste Romeinse muntje. Ik zou niet weten om hoeveel euro het in feite gaat. Of wat de waarde is. Als je het relatief bekijkt dan gaat het om de eurocent. Als ik terugkom van vakantie uit Oostenrijk heb ik er altijd wel een paar in mijn portemonnee. Bij ons niet meer in gebruik. Bij ons al zó klein en onaanzienlijk dat we hem afronden.

Wat moet je nu aan met die arme weduwe?

De vrouw had kunnen zeggen: één muntje voor God en ééntje voor mij. Dan was ze vanuit haar positie nóg gul geweest. Maar ze offert beide muntjes. Haar hele leven. Alles om van te leven. Haar hele levensonderhoud. Het is onvoorstelbaar als je denkt aan mensen met schulden, mensen met een uitkering. Hoe die zitten te piekeren en puzzelen om elke maand weer de betalingen rond te krijgen. Dat vreet aan hen. Drijft je tot wanhoop als er een grotere of onverwachte uitgave is.

De weduwe geeft ogenschijnlijk het minste, maar gelet op haar miserabele situatie is het anders: ze geeft het meeste. De rijken geven ook, maar ze merken niet eens wat ze geven. Zoveel rijkdom en bezit hebben ze.

Waarom doet de vrouw dat?

Je zou kunnen zeggen: ze is voorbeeld in het helemaal met alles je toevertrouwen aan God. Maar is ze zo niet te snel toonbeeld van geloof en opofferingsgezindheid?

De rijke man die eerder in Marcus optreedt (10:17-27) kent de woorden van God, maar weigert uiteindelijk zijn bezit te verkopen. Misschien is het meest opmerkelijke hier wel, dat de vrouw zwijgt. Ze vraagt niks. Ze verklaart haar gedrag niet. Ze beroemt zich nergens op. Maar ze geeft wel alles weg. Doet ze het in vertrouwen op Gods hulp? Is het geloof of is het juist wanhoop dat haar drijft?

Daar staat ze in haar kwetsbaarheid. De tempel heeft het laatste ontnomen. Vraagt godsdienst deze zelfopoffering van mensen?

Even verderop in Marcus komt ook een vrouw naar voren (14:3-9). Het is de vrouw die zalfolie over het hoofd van Jezus uitgiet. De waarde van die zalfolie is het jaarinkomen van een gemiddelde arbeider. Ook zij geeft alles wat ze heeft. Is dat gebaar niet ook onverstandig? Verkwistend? De leerlingen wijzen dan op de armen die geholpen hadden kunnen worden, maar Jezus geeft hen geen gelijk.

Er komen kort na elkaar twee vrouwen bij Marcus naar voren. Beiden offeren stilzwijgend alles op. Hun houding is indrukwekkend. Is dat dan toch geloof? Wie zijn leven zal willen verliezen... Met heel haar hebben en behouden behoren ze toe aan God en vertrouwen ze zich aan hem toe.

De weduwe hoort thuis in de rij van degenen die zich betrouwbaar gedragen in het spoor van Jezus. In tegenstelling tot de leerlingen. Wéér zijn het anderen dan de leerlingen die laten zien wat Jezus vraagt. Wéér zijn het omstanders die de discipelen het nakijken geven. De weduwe is de tegenhanger van Schriftgeleerden. Maar ook van de rijke man die eerder al bij Jezus kwam (10:17-22). Ze is de minste van de rij, maar kan rekenen op een plek in het koninkrijk. De vrouw laat zien waar het om draait: los komen van bezit en rijkdom, opofferingsgezindheid, vertrouwen, geloof. Kortom: het is volstrekte overgave aan God. En let op: Dit vertelt Marcus vlak voor het begin van het verhaal over het lijden van Jezus. De zelfovergave en het godsvertrouwen van de weduvrouw sterken ook Jezus. Ook hij geeft zijn leven, geeft alles om van te leven

Waar komt het 'uit-einde-lijk' op aan? Jezus ziet iemand 'heel haar leven' weggeven. Jezus wil zijn leerlingen laten zien wat Hij ziet. En dat is 'uit-einde-lijk' zijn eigen weg, zijn overgave - zijn leven: zonder berekening, onvoorwaardelijk, in vertrouwen en liefde.

De vrouw investeert haar bestaan in het verwachten van een toekomst van Gods wege. En wat investeren wij?

Amen.

Meditatief moment: orgelspel

We zingen: Lied 4 (uit *Zingenderwijs*, op de melodie van Lied 910)

*1. Als mensen leren geven
en delen met elkaar,
dan vieren wij het leven
en wordt de vrede waar.
Als mensen durven dromen
van het beloofde land,
dan kan er liefde komen,
gaan mensen hand in hand.*

*2. Als mensen willen nemen
steeds groter en steeds meer,
dan worden vrienden vreemden,
daalt haat op aarde neer.
Maar als wij leren horen
naar wat Gods Woord ons vroeg,
dan is voor alle mensen
de aarde groot genoeg.*

*3. Laat onze oren horen,
laat onze ogen zien:
het goeds waarvan wij dromen,
het is er al misschien.
Als wij aan vrede werken
met hand en hart en mond,
dan zul je dat gaan merken
de hele wereld rond.*

DIENST VAN HET ANTWOORD

Update Tussenspel

We gedenken Jan Timmerman (staande).
We luisteren naar het orgelspel van Lied 730

Gebeden: dankgebed – voorbeden – stil gebed – samen bidden van het Onze Vader

Dankgebed

Voorbede:
(Voor arm en rijk)

Voor alle rijken bidden wij U:
dat ze uw roepstem zouden horen –

en voor alle armen bidden wij:
dat hun geroep gehoor zou vinden.

Voor onze welvarende samenleving bidden wij:
dat we niet zo verdoofd en verblind zijn
dat we omkomen in ons bezit
en verloren gaan voor U –
en voor de noodlijdende meerderheid bidden wij:
dat ze mensen mogen vinden
die bewogen raken en in beweging komen
door wat we tot vermoeiens toe horen en zien
van het schreeuwende onrecht op uw aarde.

Voor de machthebbers bidden wij:
dat ze zich laten gezeggen
door wat Gij sinds mensenheugenis
hebt aangezegd over leven en vrede voor allen –
en voor de vele machtelozen,
verdrukten en vertraptten bidden wij:
dat het nieuws van uw evangelie
niet in hun oren zalklinken
als een schrale troost,
omdat het wel een stem kreeg,
maar geen handen en voeten.

Voor allen bidden wij
die zich arm voelen,
in hun ziekte of eenzaamheid,
in hun verdriet of hun zorgen,
mensen in de knoop of in de knel:
dat ze een nieuwe rijkdom ontdekken –
en voor allen bidden wij
die het zich veroorloven kunnen
zelfgenoegzaam door te leven
en geluk of bezit te beschouwen
als hun verdiende loon of als hun recht:
dat ze hun armoede ontdekken.

Wijs ons elkaar aan, o God,
als mensen die samen genadebrood eten
en leer ons te zien
hoe we elkaar nodig hebben:
rijk en arm,
arm en rijk.

(Voor arm en rijk_Van der Zee_In het huis_p143vv)

Stil gebed

Onze Vader

Delen van de bloemengroeten

Intussen komen de kinderen van de nevendienst terug

Inzameling van de gaven

Eerste collecte (zwarte zak):

Tweede Collecte (groene zak): is bestemd voor het werk van de kerk

Wie dat wil kan de kinderen uit de crèche ophalen.

AAN HET EINDE

We zingen (staande) slotlied: Lied 48 (uit *Zingenderwijs*, op de melodie van Lied 865)

*1. Eten genoeg, brood om te delen
nergens een mens die honger lijdt.
Tijd voor jezelf, tijd om te spelen,
tijd voor elkaar, een zee van tijd.
Kijk om je heen en geef wat je hebt,
dan komt geen mens tekort.
Een droom die waarheid wordt.*

*2. Kracht en geduld, hoop en vertrouwen
in wat er te gebeuren staat.
Mensen waarop God durft te bouwen
aan het geluk dat komen gaat.
Kijk om je heen en geef wat je hebt,
dan komt geen mens tekort.
Een droom die waarheid wordt.*

*3. Droom van de hoop, droom van de vrede,
vrede op aarde, nieuw begin.
Muren geslecht, strijden gestreden
droom tegen beter weten in.
Kijk om je heen en geef wat je hebt,
dan komt geen mens tekort.
Een droom die waarheid wordt.*

Uitzending

Zegen:

*De God van liefde die zijn liefde uitdeelde
sterkt ons in onze liefde voor anderen.*

*De Zoon die zijn leven uitdeelde
helpt ons te delen met elkaar.*

*De Heilige Geest die in ons woont
bezielt ons zo dat wij zelf een zegen zijn.*

(W.R. van der Zee, Vlam van de Geest_p69)

We zingen: Lied 431C

Orgelspel

Inzameling van de gaven bij de uitgang voor het onderhoud van het kerkgebouw